

4. hét: Ideális és valódi építőelemek

Steiner Henriette
Egészségügyi mérnök

Digitális technika
2015/2016

Bevezetés

Digitális technika
2015/2016

Az ideális és valódi építőelemek

Digitális technika
2015/2016

www.uni-obuda.hu

Bevezető

Ó
B
U
D
A
I

E
G
Y
E
T
E
M

Alapfogalmak

❖ Ideális helyzet

- ❖ Egy kombinációs hálózat kimeneti jele csak a bemeneti jelek aktuális, pillanatnyi értékétől függ
- ❖ A hálózat a bemeneti jelre időkésés nélkül reagál

Alapfogalmak

- ❖ Valóságos helyzet
  - ❖ A jelek terjedési sebessége véges, mert
    - ❖ Az elektromágneses hullámok véges terjedési sebessége
    - ❖ Szórt kapacitások és induktivitások okozta késleltetés jelentkezik
  - ❖ Az egyes hálózati elemek (pl. kapuk) kimeneti jele csak késéssel reagál a bemenet változására
    - ❖ A késleltető hatások átmenetileg hibás kimeneti kombinációkat hozhatnak létre
    - ❖ A hibák előfordulása a környezeti változóktól: hőmérséklet, öregedés, stb. függhet
    - ❖ Az ilyen véletlenszerű, rendszertelen hibajelenség neve **hazárdjelenség**

Építőelemek

- ❖ Kódolók, Dekódolók
- ❖ Adatút-választók
- ❖ Aritmetikai egységek

Építőelemek

❖ Kódolók, Dekódolók

- Bináris → BCD átalakító (kódoló)
- BCD → 7 szegmenses kijelző meghajtó (dekódoló)

❖ Adatút-választók

- Multiplexer
- Demultiplexer

❖ Aritmetikai egységek

- Digitális komparátor
- Összeadó, kivonó

Kódolók

kódoló

Bináris → BCD átalakító (kódoló)

239

1 -
1 -
1 -
0 -
1 -
1 -
1 -
1 -

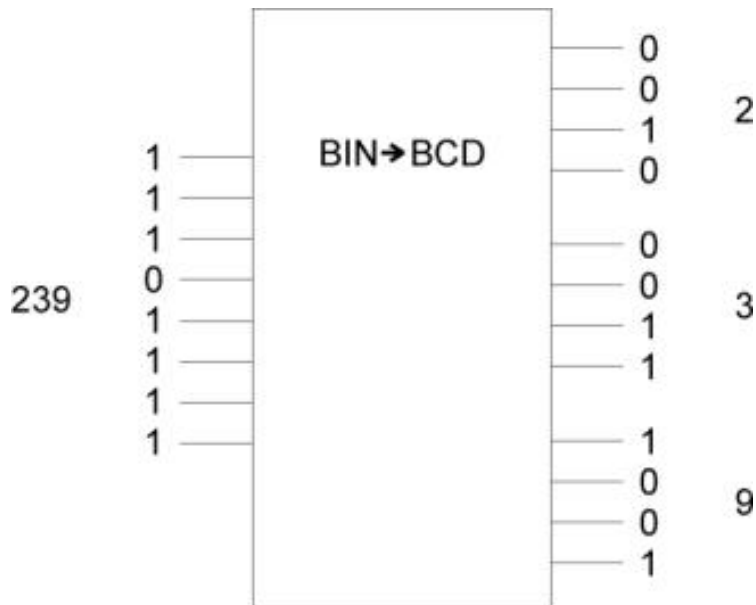

Kódolók

kódoló

Bináris → BCD átalakító (kódoló)

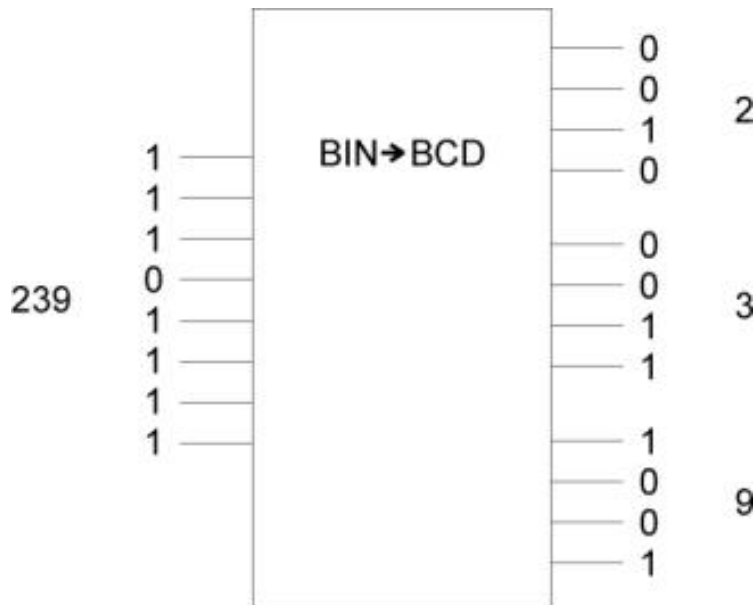
Kódolók

kódoló

dekódoló

Bináris $\rightarrow$ BCD átalakító (kódoló)

BCD $\rightarrow$ 7 szegmenses kijelző meghajtó (dekódoló)

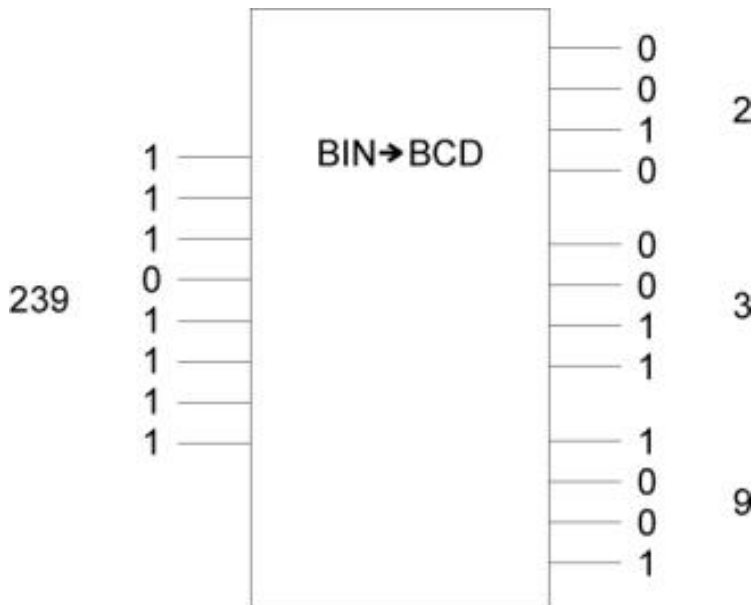

Kódolók

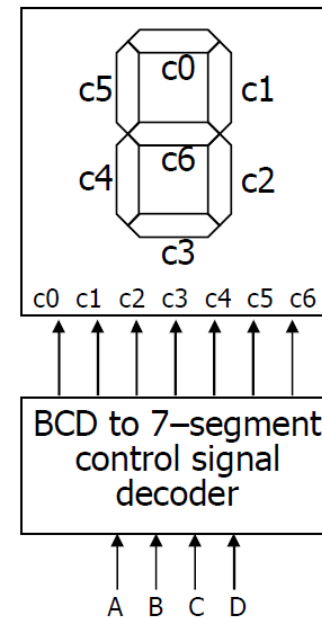
kódoló

Bináris → BCD átalakító (kódoló)

dekódoló

BCD → 7 szegmenses kijelző meghajtó (dekódoló)

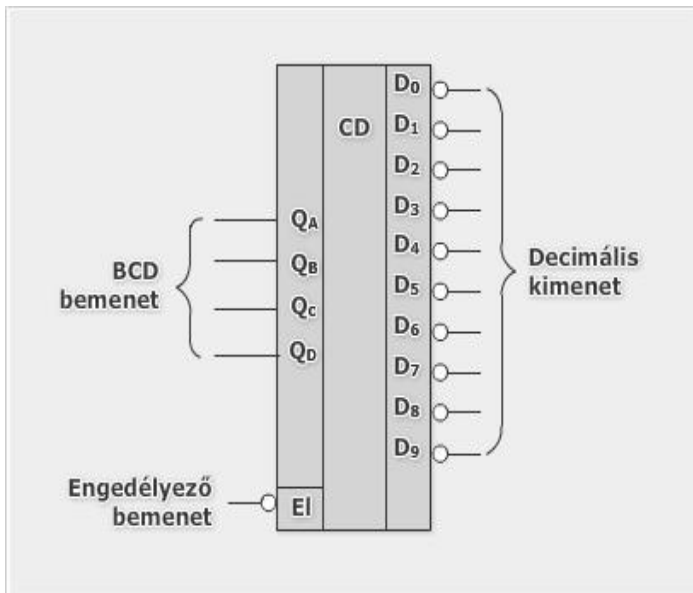

Kódoló

kódoló

BCD → Decimális átalakító (kódoló)

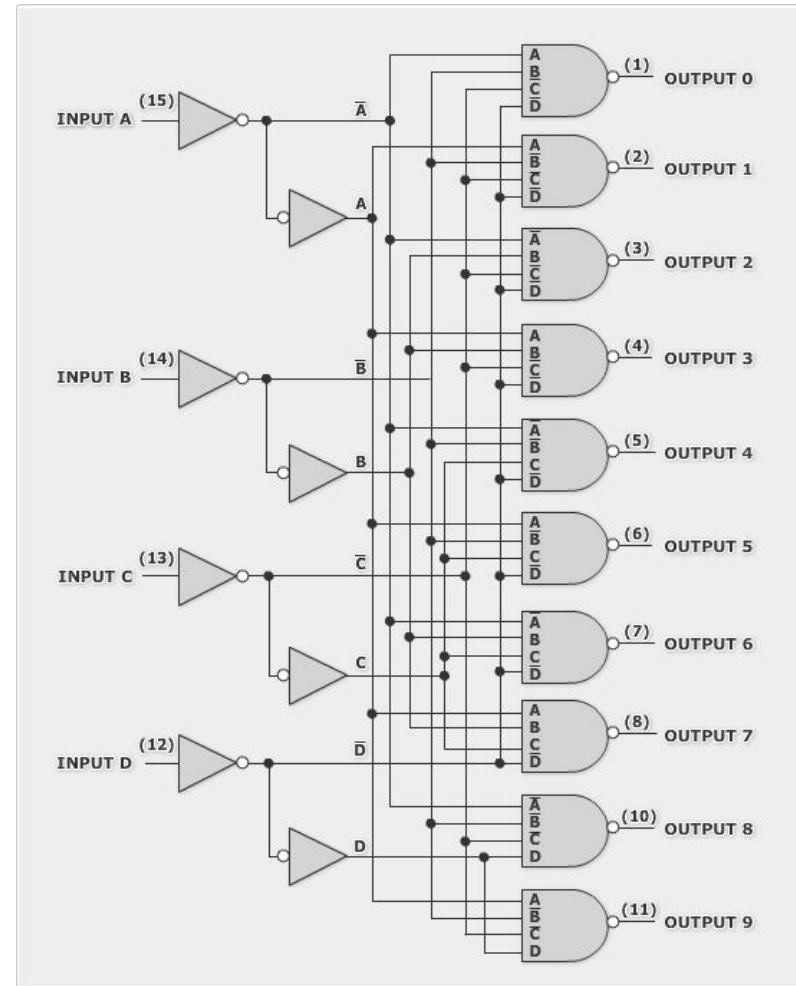
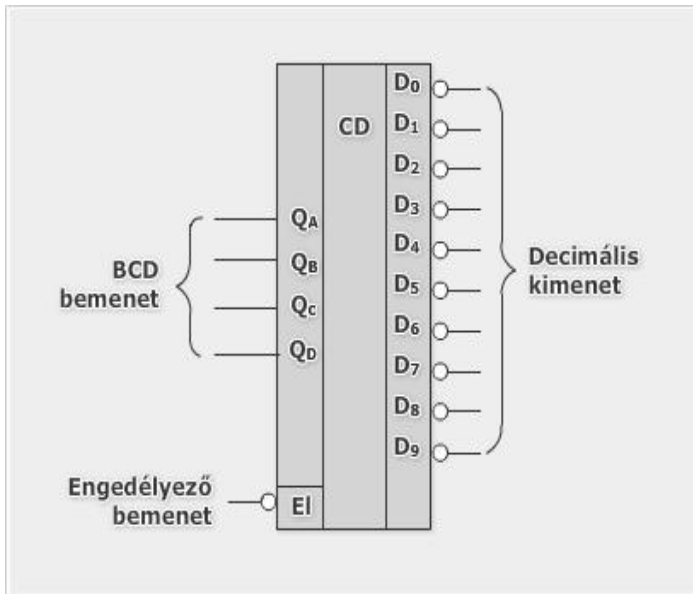

Kódoló

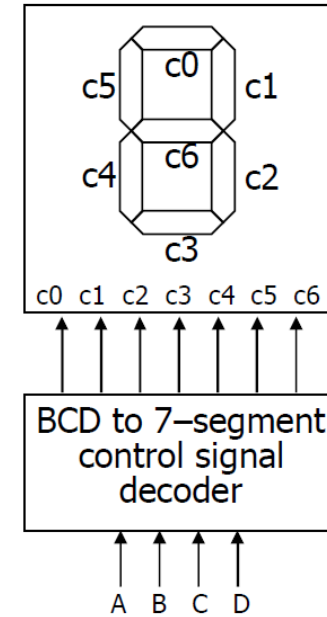
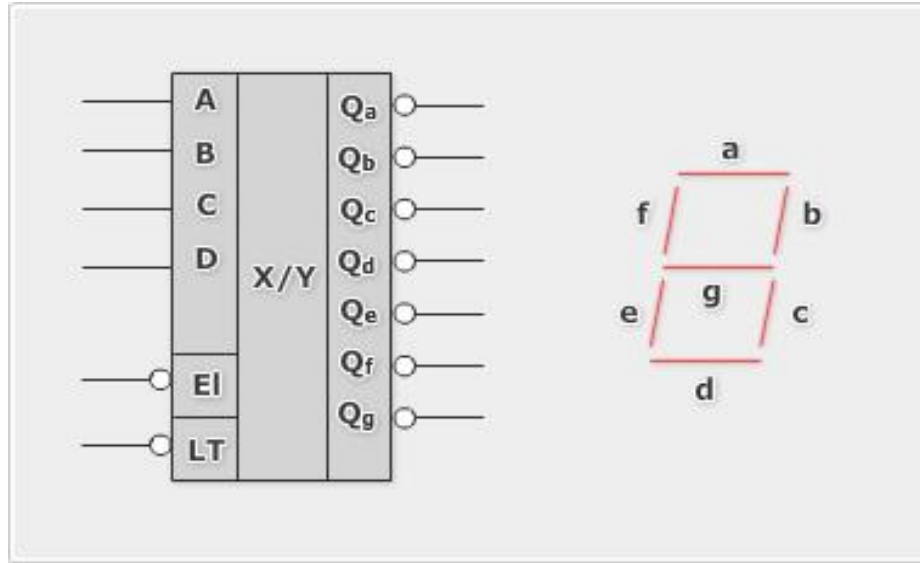
kódoló

BCD → Decimális átalakító (kódoló)

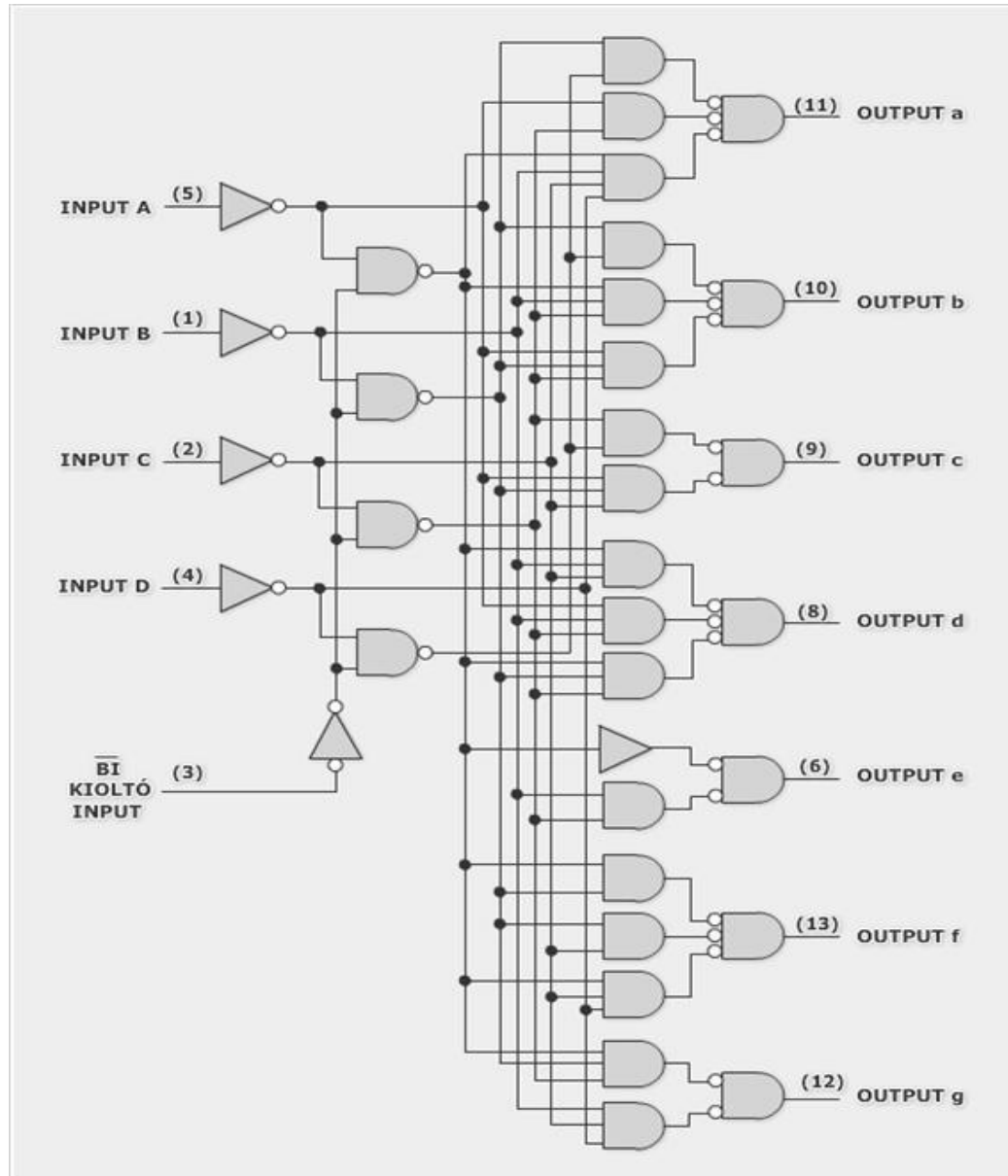
Dekódoló

Dekódoló

ÓBUDA
I
EGYETEM

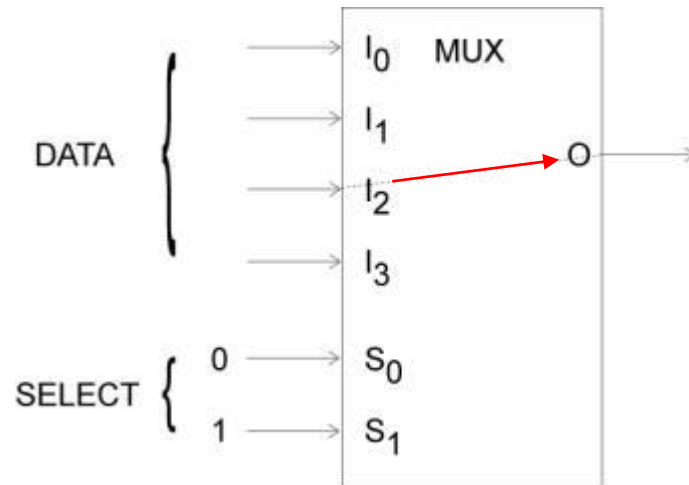

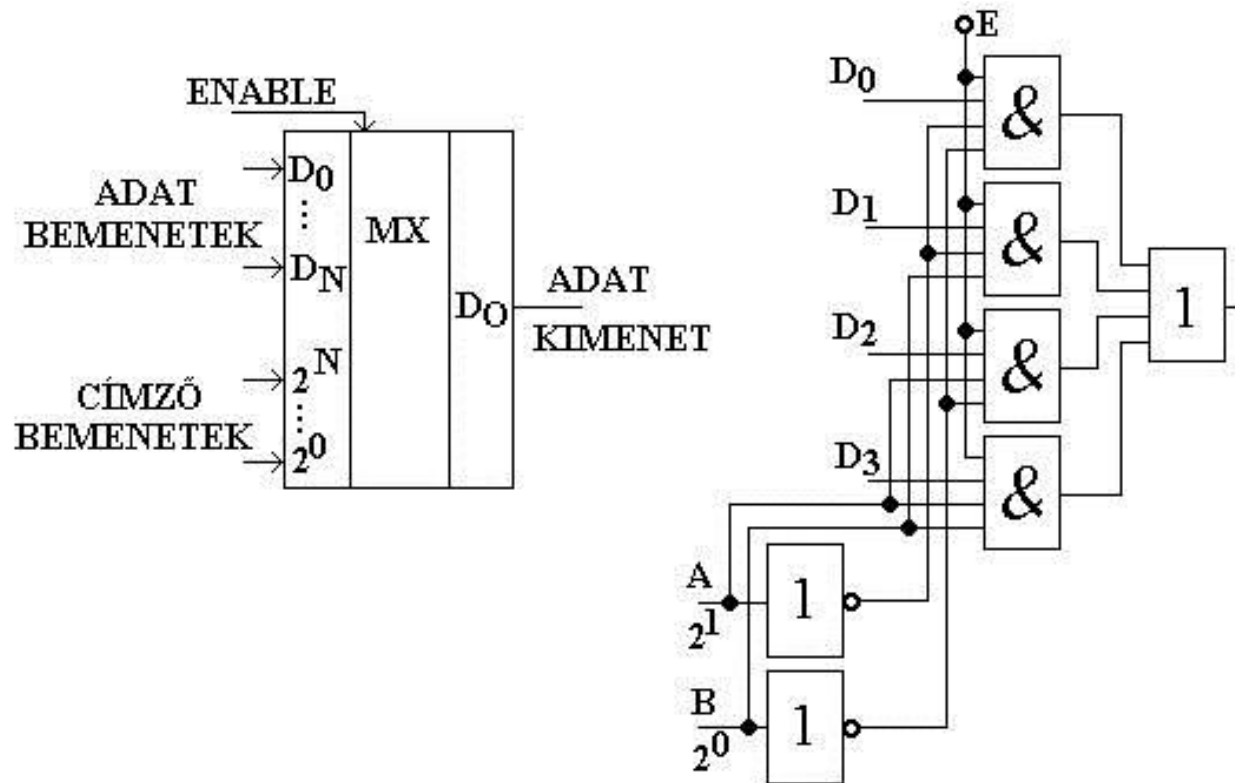
Multiplexer

- ❖ A kiválasztó-vezérlő jel (SELECT) függvényében a bemeneti jelek (DATA) közül az egyiket a kimenetre irányítja
- ❖ n számú SELECT jel értelem szerűen 2^n adatbemenet közül választhat
- ❖ Az egység általában a működést engedélyező bemenettel is rendelkezik

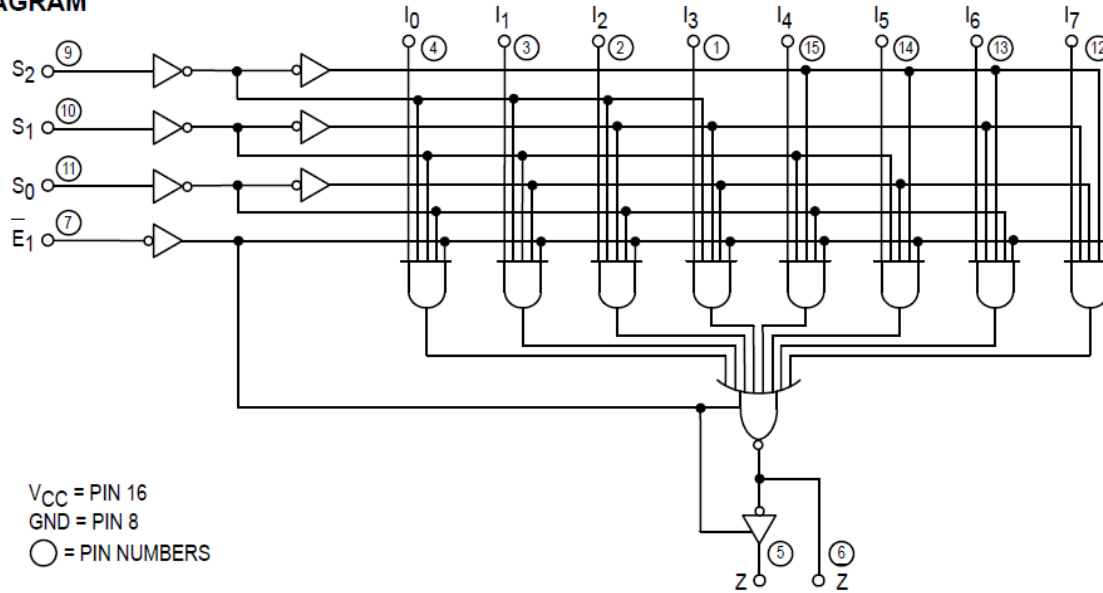

Multiplexer

LOGIC DIAGRAM

74LS251

TRUTH TABLE

E_0	S_2	S_1	S_0	I_0	I_1	I_2	I_3	I_4	I_5	I_6	I_7	Z	Z
H	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	(Z)	(Z)
L	L	L	L	L	X	X	X	X	X	X	X	H	L
L	L	L	L	H	X	X	X	X	X	X	X	L	H
L	L	L	H	X	L	X	X	X	X	X	X	H	L
L	L	L	H	X	H	X	X	X	X	X	X	L	H
L	L	H	L	X	X	L	X	X	X	X	X	H	L
L	L	H	L	X	X	H	X	X	X	X	X	L	H
L	L	H	H	X	X	X	L	X	X	X	X	H	L
L	L	H	H	X	X	X	H	X	X	X	X	L	H
L	H	L	L	X	X	X	X	L	X	X	X	H	L
L	H	L	L	X	X	X	X	H	X	X	X	L	H
L	H	L	H	X	X	X	X	X	L	X	X	H	L
L	H	L	H	X	X	X	X	X	H	X	X	L	H
L	H	H	L	X	X	X	X	X	X	L	X	H	L
L	H	H	L	X	X	X	X	X	X	H	X	L	H
L	H	H	H	X	X	X	X	X	X	X	L	H	L
L	H	H	H	X	X	X	X	X	X	X	H	L	H

H = HIGH Voltage Level
 L = LOW Voltage Level
 X = Don't Care
 (Z) = High impedance (Off)

Multiplexer feladatok

- 1) Párhuzamos-soros adat átalakítás
- 2) Kombinációs hálózat megvalósítása
- 3) Adatkiválasztás multiplexerrel

Multiplexer feladatok

1) Párhuzamos-soros adat átalakítás

- ❖ Egy kódszó minden bitje egyszerre áll rendelkezésre (pl.: egy számítógép adatvezetékein),
- ❖ és ezt a multiplexer adatbemeneteire kötjük.
- ❖ A címző bemenetekre adott címek hatására **az adatbemenetekről órajellel ütemezve mindig egy-egy bit kerül át a kimenetre.**
- ❖ Egy kódszó átviteléhez annyi órajel szükséges, ahány bites az információ.

Multiplexer feladatok

2) Kombinációs hálózat megvalósítása

- ❖ Adott a logikai függvény **diszjunktív szabályos alakja számjegyes formában.**

Multiplexer feladatok

2) Kombinációs hálózat megvalósítása

- ❖ Adott a logikai függvény **diszjunktív szabályos alakja számjegyes formában.**
- ❖ Ebből látható, hogy hány változós a függvény.

Multiplexer feladatok

2) Kombinációs hálózat megvalósítása

- ❖ Adott a logikai függvény **diszjunktív szabályos alakja számjegyes formában**.
- ❖ Ebből látható, hogy hány változós a függvény.
- ❖ ugyanennyi címző bemenettel
- ❖ A címző bemenetekre kötjük a függvény változóit (A, B, C...).

Multiplexer feladatok

2) Kombinációs hálózat megvalósítása

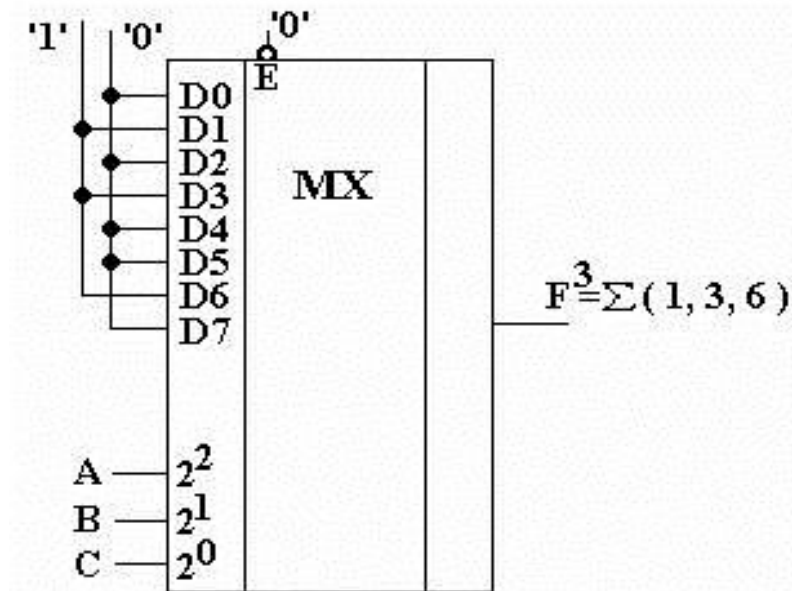
- ❖ Adott a logikai függvény **diszjunktív szabályos alakja számjegyes formában**.
- ❖ Ebből látható, hogy hány változós a függvény.
- ❖ ugyanennyi címző bemenettel
- ❖ A címző bemenetekre kötjük a függvény változóit (A, B, C...).
- ❖ **Azokra az adatbemenetekre 0-t kötünk, amelyek nem szerepelnek a függvényben, azokra pedig 1-t, amelyek szerepelnek a függvényben.**

Multiplexer feladatok

2) Kombinációs hálózat megvalósítása

Multiplexer feladatok

3) Adatkiválasztás multiplexerrel

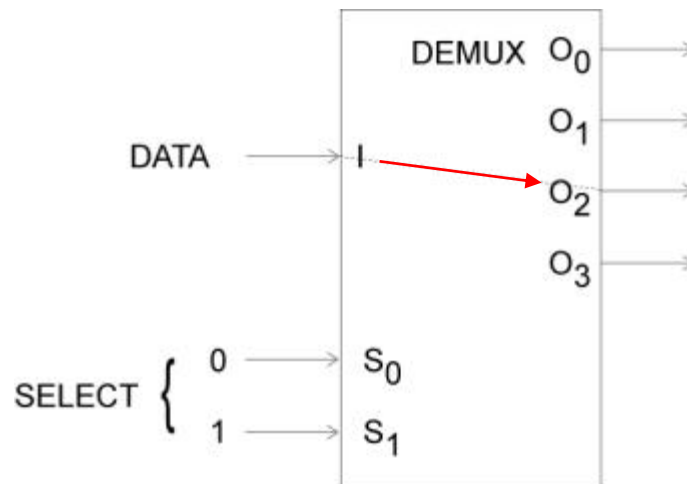
- ❖ Adott négy mérőkészülékünk (érzékelők) telepítve különböző helyeken,
- ❖ folyamatosan szolgáltatja az információt.
- ❖ **a címző bemenetekre adott kód segítségével ki lehet jelölni, hogy melyikről kerüljön tovább az információ a kimenetre (pl.: rögzítésre, megjelenítésre ...).**

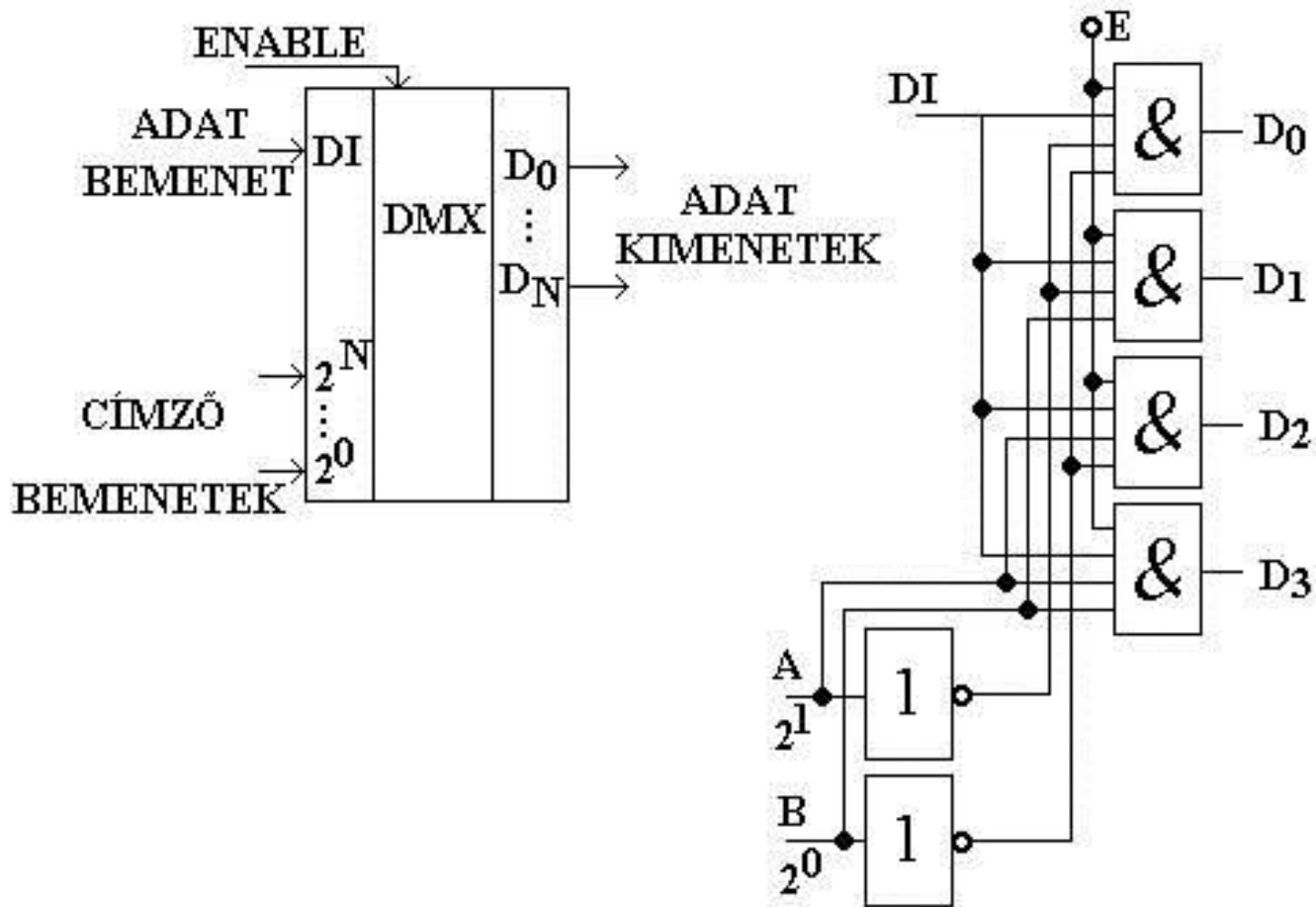
Demultiplexer

- ❖ A kiválasztó-vezérlő jel (SELECT) függvényében a bemeneti jelet (DATA) a kimenetek egyikére irányítja
- ❖ n számú SELECT jel értelem szerűen 2^n adatkimenet közül választhat
- ❖ Az egység általában a működést engedélyező bemenettel is rendelkezik

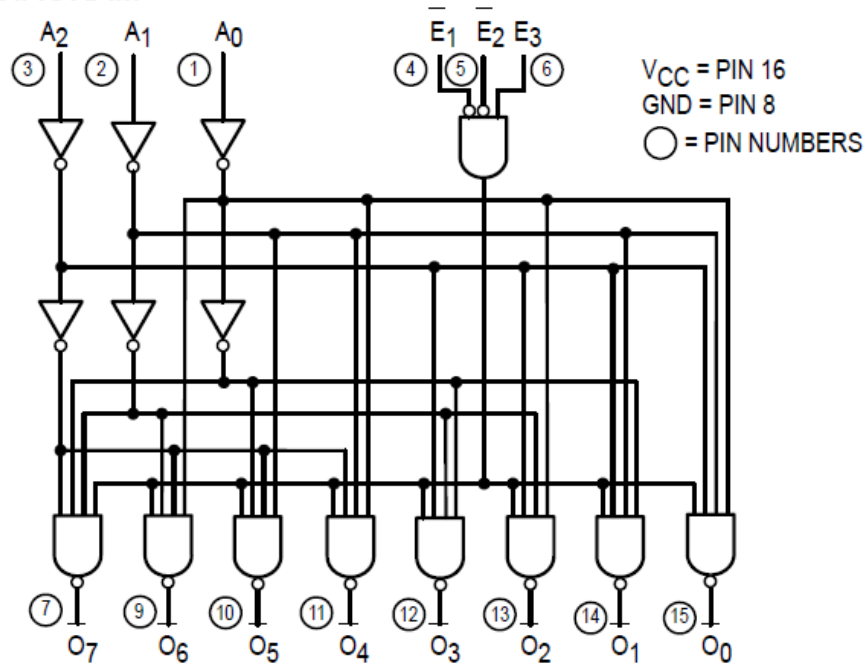

Demultiplexer

LOGIC DIAGRAM

74LS138

TRUTH TABLE

INPUTS						OUTPUTS							
E ₁	E ₂	E ₃	A ₀	A ₁	A ₂	O ₀	O ₁	O ₂	O ₃	O ₄	O ₅	O ₆	O ₇
H	X	X	X	X	X	H	H	H	H	H	H	H	H
X	H	X	X	X	X	H	H	H	H	H	H	H	H
X	X	L	X	X	X	H	H	H	H	H	H	H	H
L	L	H	L	L	L	L	H	H	H	H	H	H	H
L	L	H	H	L	L	H	L	H	H	H	H	H	H
L	L	H	L	H	L	H	H	L	H	H	H	H	H
L	L	H	H	H	L	H	H	H	H	L	H	H	H
L	L	H	L	L	H	H	H	H	H	H	L	H	H
L	L	H	L	H	H	H	H	H	H	H	H	L	H
L	L	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	L

H = HIGH Voltage Level
 L = LOW Voltage Level
 X = Don't Care

Demultiplexer

- 1) Soros-párhuzamos adat átalakítás
- 2) Adatok elosztása
- 3) Kódátalakítás

Demultiplexer

1) Soros-párhuzamos adat átalakítás

- ❖ Egy kódszó bitjei **sorosan** állnak rendelkezésre
- ❖ ütemezve **egyenként** kerülhetnek a DMX adatbemenetére.
- ❖ A címző bemenetekre adott bináris címek hatására
- ❖ **az adatbemenetről minden ütemre a megcímzett kimenetre kerül**

1-1 bitnyi információ.

- ❖ Egy kódszó átviteléhez annyi órajel szükséges, ahány bites az információ.

Demultiplexer

2) Adatok elosztása

- ❖ Az adatbemenetre **állandóan 1-et** adunk
- ❖ és a címző bemenetekkel választhatjuk ki, hogy melyik kimenetre kerüljön át ez az 1-es,
- ❖ ezzel az **erre kötött áramkört** engedélyezzük.
- ❖ Mivel az áramkörök tok engedélyezői többnyire 0-ra aktívak, ezért itt inverz kimenettel rendelkező demultiplexereket használnak.

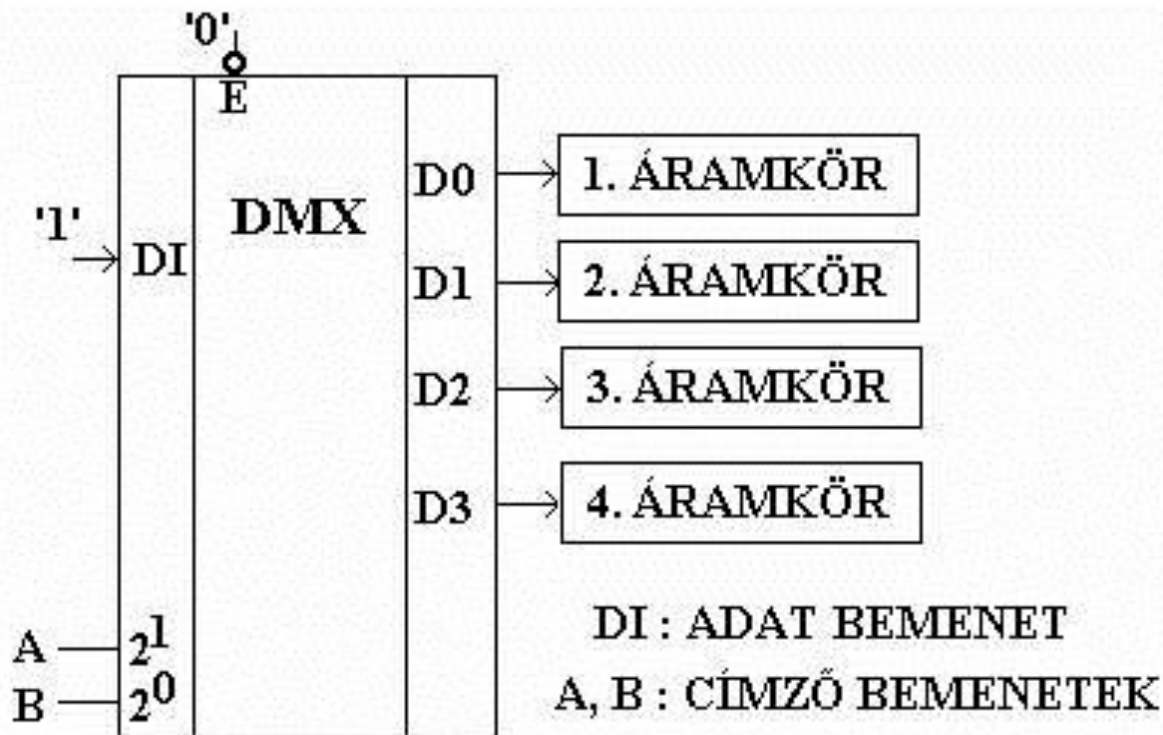
Pl. így történik a memória modulok kiválasztása

Demultiplexer

2) Adatok elosztása

Demultiplexer

3) Kódátalakítás

- ❖ Egy megadott kódrendszerben lévő kódszót alakít át egy másik kódrendszerbeli kódszóvá.
- ❖ Pl.: egyszerűen megvalósítható egy 1/4/16-os DMX-rel egy bináris-decimális vagy egy bináris-hexadecimális kódátalakító.
- ❖ A címző bemenetre kapcsolt bináris számnak megfelelő decimális kimenet lesz az aktív.

Aritmetikai egységek

- ❖ Digitális komparátor
- ❖ Összeadó
- ❖ Kivonó
- ❖ szorzó

Digitális komparátor

Legyen egy digitális komparátorunk, melynek az a feladata, hogy két binárisan felírt számot hasonlítsen össze. A két szám legyen eltárolva két biten.

Digitális komparátor

Legyen egy digitális komparatorunk, melynek az a feladata, hogy két binárisan felírt számot hasonlítsen össze. A két szám legyen eltárolva két biten.

- $Y_0 = 1$ ha $A > B$ egyébként 0
- $Y_1 = 1$ ha $A = B$ egyébként 0
- $Y_2 = 1$ ha $A < B$ egyébként 0

Digitális komparátor

i	A	B	C	D	Y_0	Y_1	Y_2
0	0	0	0	0	0	1	0
1	0	0	0	1	0	0	1
2	0	0	1	0	0	0	1
3	0	0	1	1	0	0	1
4	0	1	0	0	1	0	0
5	0	1	0	1	0	1	0
6	0	1	1	0	0	0	1
7	0	1	1	1	0	0	1
8	1	0	0	0	1	0	0
9	1	0	0	1	1	0	0
10	1	0	1	0	0	1	0
11	1	0	1	1	0	0	1
12	1	1	0	0	1	0	0
13	1	1	0	1	1	0	0
14	1	1	1	0	1	0	0
15	1	1	1	1	0	1	0

Digitális komparátor

$Y_0 = 1$ ha $A > B$ egyébként 0

Digitális komparátor

$Y_0 = 1$ ha $A > B$ egyébként 0

	i	A	B	C	D	Y_0	Y_1	Y_2
	0	0	0	0	0	0	1	0
	1	0	0	0	1	0	0	1
	2	0	0	1	0	0	0	1
	3	0	0	1	1	0	0	1
Y1	4	0	1	0	0	1	0	0
	5	0	1	0	1	0	1	0
	6	0	1	1	0	0	0	1
	7	0	1	1	1	0	0	1
Y2	8	1	0	0	0	1	0	0
Y3	9	1	0	0	1	1	0	0
	10	1	0	1	0	0	1	0
	11	1	0	1	1	0	0	1
Y4	12	1	1	0	0	1	0	0
Y5	13	1	1	0	1	1	0	0
Y6	14	1	1	1	0	1	0	0
	15	1	1	1	1	0	1	0

Digitális komparátor

$Y_0 = 1$ ha $A > B$ egyébként 0

$$Y1 = \overline{A}BCD$$

$$Y2 = A\overline{B}CD$$

$$Y3 = \overline{A}B\overline{C}D$$

$$Y4 = A\overline{B}\overline{C}D$$

$$Y5 = A\overline{B}C\overline{D}$$

$$Y6 = A\overline{B}C\overline{D}$$

	i	A	B	C	D	Y_0	Y_1	Y_2
	0	0	0	0	0	0	1	0
	1	0	0	0	1	0	0	1
	2	0	0	1	0	0	0	1
	3	0	0	1	1	0	0	1
Y1	4	0	1	0	0	1	0	0
	5	0	1	0	1	0	1	0
	6	0	1	1	0	0	0	1
	7	0	1	1	1	0	0	1
Y2	8	1	0	0	0	1	0	0
Y3	9	1	0	0	1	1	0	0
	10	1	0	1	0	0	1	0
	11	1	0	1	1	0	0	1
Y4	12	1	1	0	0	1	0	0
Y5	13	1	1	0	1	1	0	0
Y6	14	1	1	1	0	1	0	0
	15	1	1	1	1	0	1	0

Digitális komparátor

$Y_0 = 1$ ha $A > B$ egyébként 0

$$Y1 = \overline{A}BCD$$

$$Y2 = A\overline{B}CD$$

$$Y3 = \overline{A}B\overline{C}D$$

$$Y4 = A\overline{B}\overline{C}D$$

$$Y5 = A\overline{B}C\overline{D}$$

$$Y6 = A\overline{B}C\overline{D}$$

i	A	B	C	D	Y_0	Y_1	Y_2
0	0	0	0	0	0	1	0
1	0	0	0	1	0	0	1
2	0	0	1	0	0	0	1
3	0	0	1	1	0	0	1
4	0	1	0	0	1	0	0
5	0	1	0	1	0	1	0
6	0	1	1	0	0	0	1
7	0	1	1	1	0	0	1
8	1	0	0	0	1	0	0
9	1	0	0	1	1	0	0
10	1	0	1	0	0	1	0
11	1	0	1	1	0	0	1
12	1	1	0	0	1	0	0
13	1	1	0	1	1	0	0
14	1	1	1	0	1	0	0
15	1	1	1	1	0	1	0

Y1

Y2

Y3

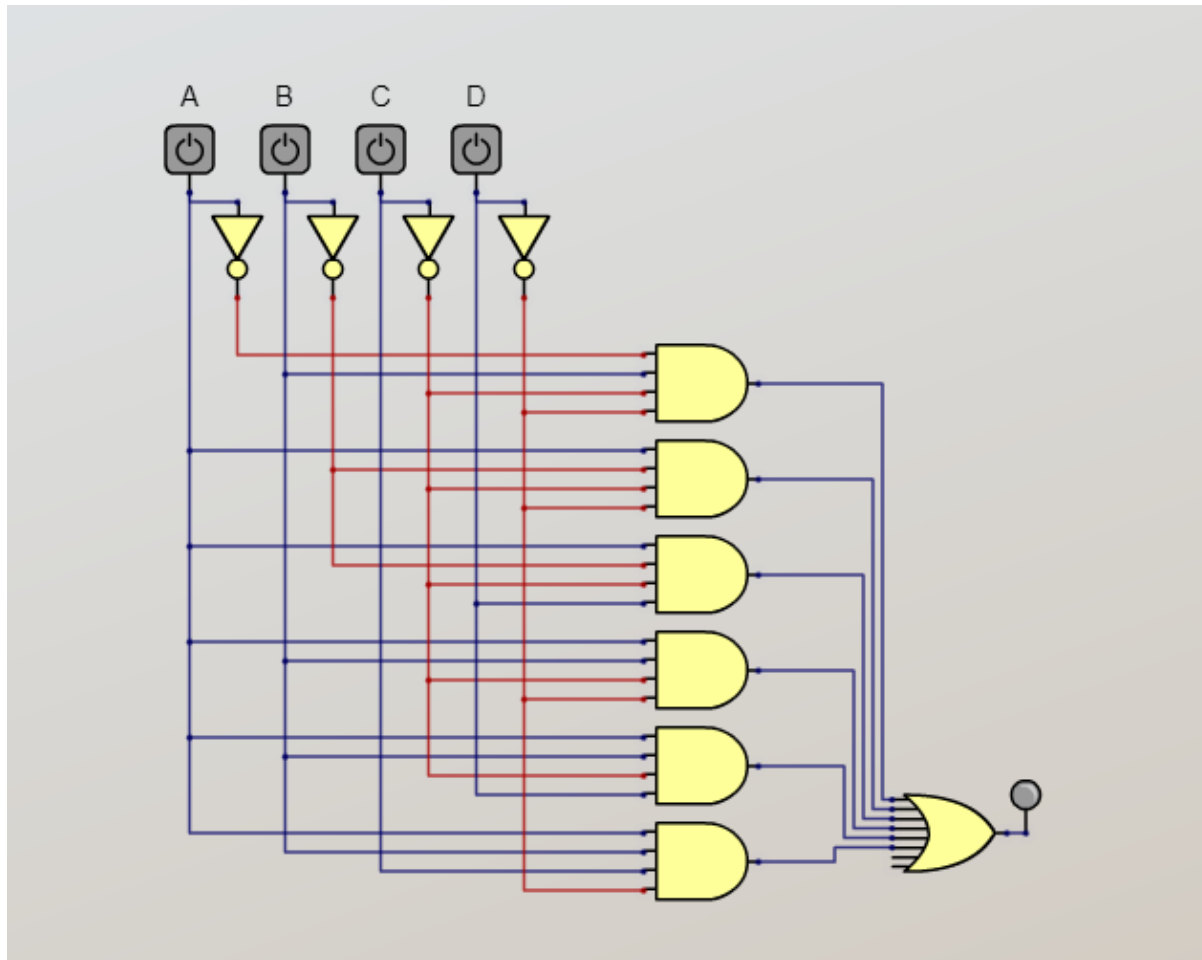
Y5

Y6

$$Y = \overline{A}B\overline{C}D + \overline{A}BC\overline{D} + \overline{A}BCD + A\overline{B}\overline{C}D + A\overline{B}C\overline{D} + A\overline{B}CD$$

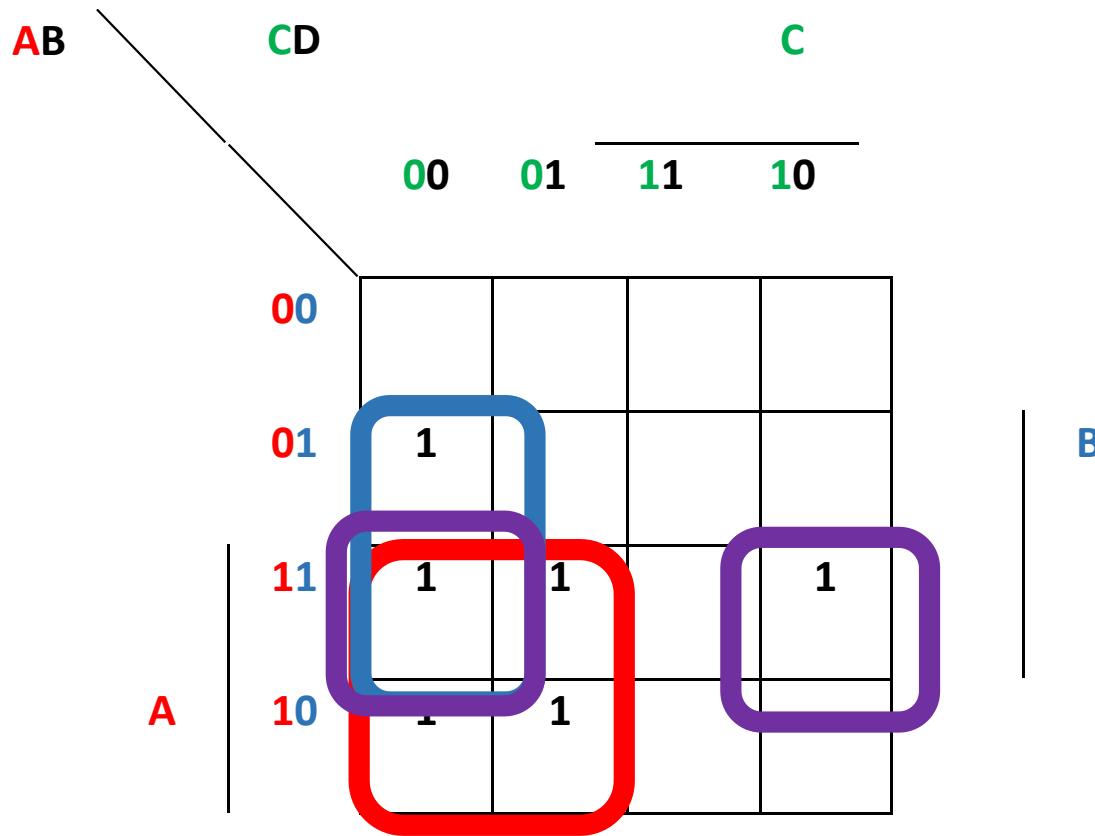

Digitális komparátor

Digitális komparátor

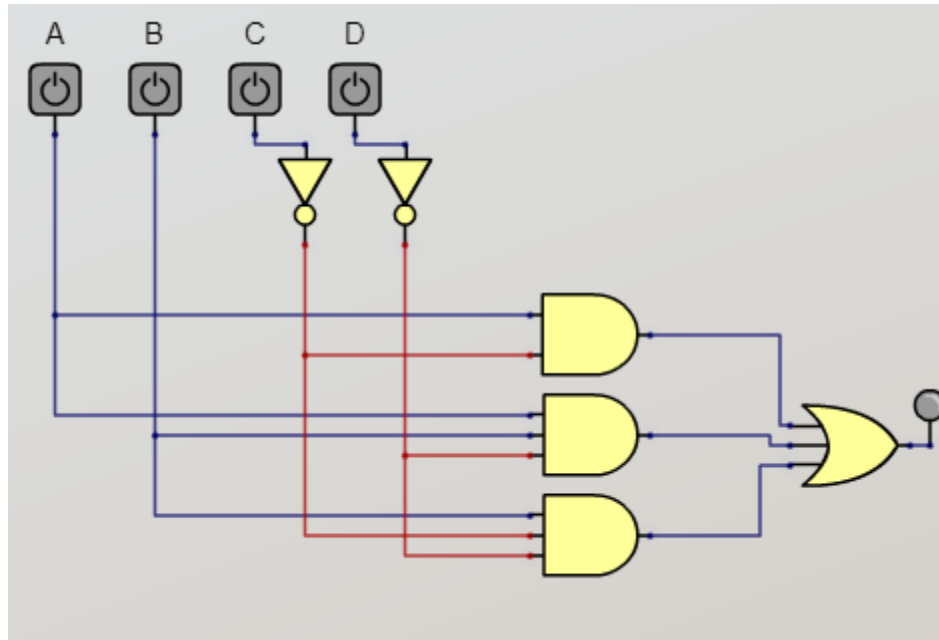
$$Y = \bar{A}\bar{C} + A\bar{B} + B\bar{C}$$

$$Y = \bar{A}\bar{B}\bar{C}\bar{D} + \bar{A}\bar{B}C\bar{D} + \bar{A}B\bar{C}\bar{D} + A\bar{B}\bar{C}\bar{D} + A\bar{B}C\bar{D} + AB\bar{C}\bar{D}$$

Digitális komparátor

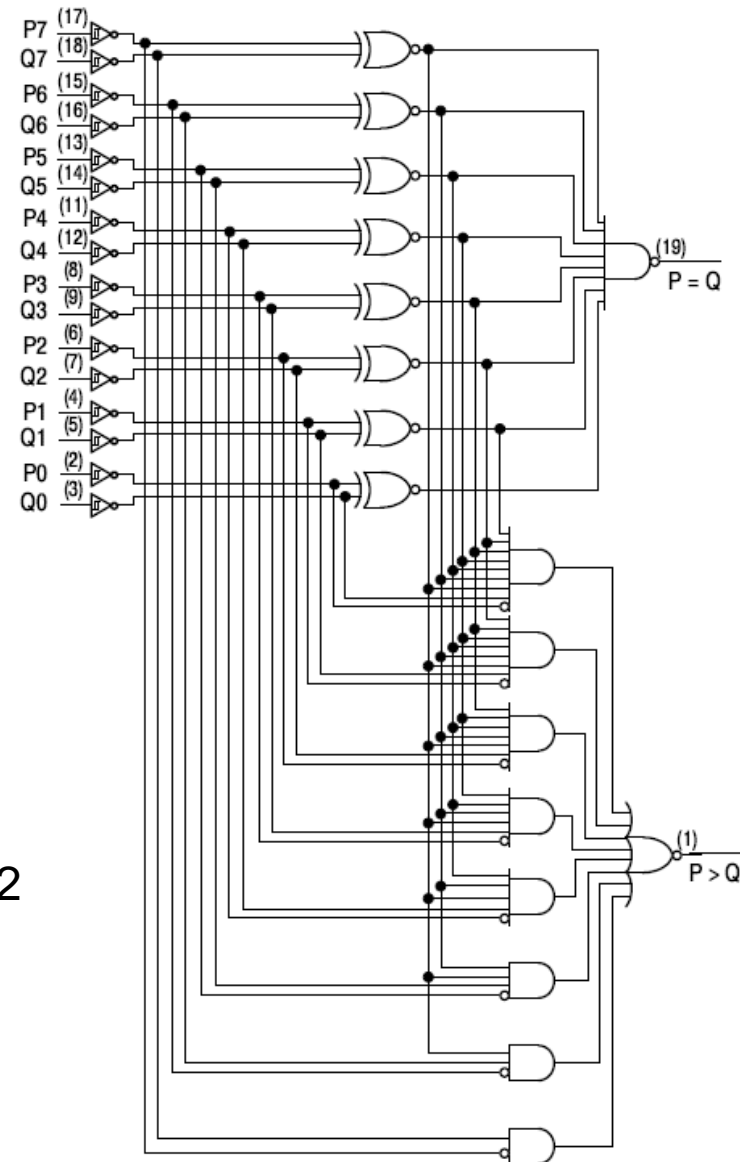

Digitális komparátor

- Bináris számok összehasonlítása

INPUTS			OUTPUTS	
DATA	ENABLES		$\overline{P=Q}$	$\overline{P>Q}$
P, Q	$\overline{G}$, $\overline{GT}$	$\overline{G2}$	$\overline{P=Q}$	$\overline{P>Q}$
P = Q	L	L	L	H
P > Q	L	L	H	L
P < Q	L	L	H	H
X	H	H	H	H

74LS682

Számlálás

Decimálisan:

01
02
03
04
05
06
07
08
09
10 ←átvitel / túlcsordulás
11
12
...

Binárisan:

0000
0001
0010 ←átvitel / túlcsordulás
0011
0100 ←átvitel / túlcsordulás
0101
0110
0111
1000 ←átvitel / túlcsordulás
1001
1010
1011
1100
1101
1110
1111

Összeadó

Decimális számok összeadása

- ❖ Papíron végzett összeadásnál, jobbról balra haladva sorra összeadjuk az egyes számjegyeket
- ❖ Ahol kilencnél nagyobb eredményt kapunk, ott hozzáadjuk a maradék egyest az egyel nagyobb helyiértékű számjegyekhez

$$\begin{array}{r} 2 \quad 5 \quad 6 \\ + 3 \quad 1 \quad 7 \\ \hline 5 \quad 7 \quad (1) \quad 3 \end{array}$$

Összeadó

Decimális számok összeadása

- ❖ Papíron végzett összeadásnál, jobbról balra haladva sorra összeadjuk az egyes számjegyeket
- ❖ Ahol kilencnél nagyobb eredményt kapunk, ott hozzáadjuk a maradék egyest az egyel nagyobb helyiértékű számjegyekhez

$$\begin{array}{r}
 2 \quad 5 \quad 6 \\
 + 3 \quad 1 \quad 7 \\
 \hline
 5 \quad 7 \quad (1) \quad 3
 \end{array}$$

Bináris számok összeadása

- ❖ Kettes számrendszerben ugyan így járunk el, csak a felhasználható számjegyek 0 és 1
- ❖ Ahol 1-nél nagyobb eredményt kapunk, ott hozzáadjuk a maradék egyest az egyel nagyobb helyiértékű számjegyekhez

$$\begin{array}{r}
 1 \quad 0 \quad 0 \quad 1 \quad 0 \quad 1 \quad 0 \\
 (74) \\
 + 1 \quad 0 \quad 0 \quad 1 \quad 1 \quad 1 \quad 1 \\
 + (79) \\
 \hline
 1 \quad (1) \quad 0 \quad 0 \quad 1 \quad (1) \quad 1 \quad (1) \quad 0 \quad (1) \quad 0 \quad 1 \\
 (153)
 \end{array}$$

Műveletek

Összeadás	Példa
$0 + 0 = 0$	1011_2
$0 + 1 = 1$	$+ \quad 11_2$
$1 + 0 = 1$	
$1 + 1 = 10$	1110_2

Kivonás	Példa
$0 - 0 = 0$	1011_2
$0 - 1 = -1$	$- \quad 111_2$
$1 - 0 = 1$	
$1 - 1 = 0$	100_2

Műveletek

Szorzás	Példa
$0 \cdot 0 = 0$	1010_2
$0 \cdot 1 = 0$	$\cdot \quad 11_2$
$1 \cdot 0 = 0$	
$1 \cdot 1 = 1$	11110_2

Osztás	Példa
$0 / 0 = \text{n.def.}$	1010_2
$0 / 1 = 0$	$/ \quad 10_2$
$1 / 0 = \text{n.def.}$	
$1 / 1 = 1$	101_2

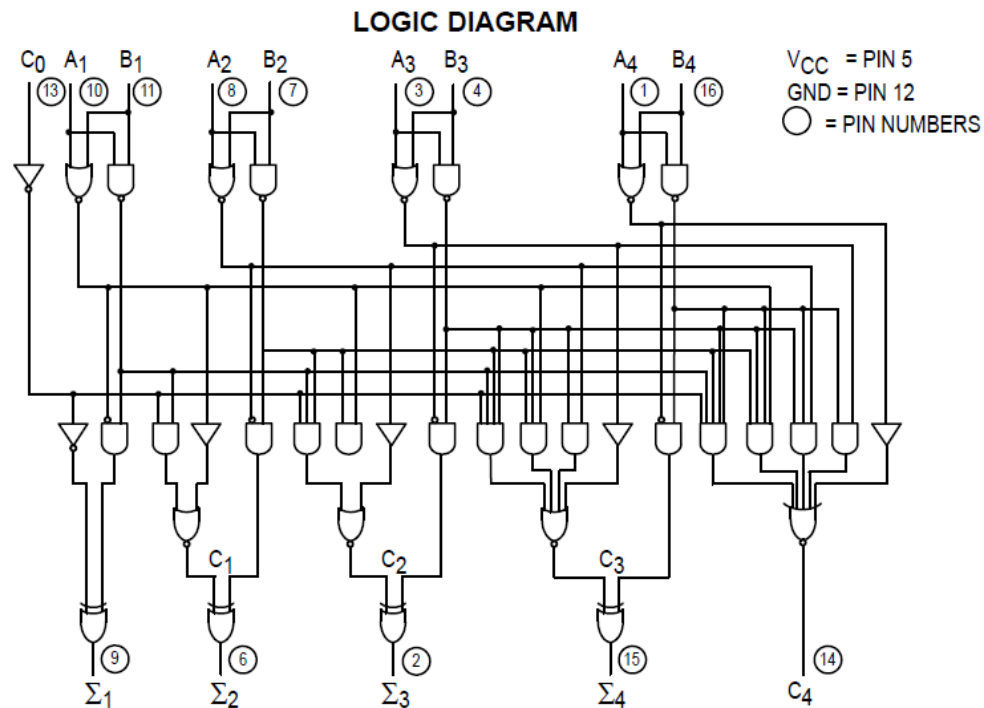
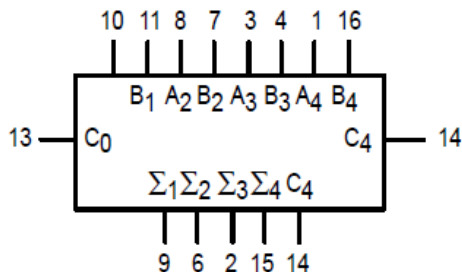

Összeadó példa

Pl.: 4-bites teljes összeadó

74LS83A

V_{CC} = PIN 5
GND = PIN 12
○ = PIN NUMBERS

	C ₀	A ₁	A ₂	A ₃	A ₄	B ₁	B ₂	B ₃	B ₄	Σ ₁	Σ ₂	Σ ₃	Σ ₄	C ₄
Logic Levels	L	L	H	L	H	H	L	L	H	H	H	L	L	H
Active HIGH	0	0	1	0	1	1	0	0	1	1	1	0	0	1
Active LOW	1	1	0	1	0	0	1	1	0	0	0	1	1	0

(10+9 = 19)

(carry+5+6 = 12)

Összeadó

Egybites teljes összeadó

- ❖ Két bináris szám egy-egy bitjét adja össze
- ❖ Figyelembe veszi az egyel kisebb helyiértékről érkező átvitelt
- ❖ Ha nála is keletkezik átvitel, akkor továbbítja azt
- ❖ Több egybites összeadót összekapcsolva két bármilyen hosszú bináris számot összeadhatunk
- ❖ Kettes komplementes kóddal kivonóként is használható, az utolsó átvitel használata nélkül

Összeadó

Egybites teljes összeadó

- ❖ Két bináris szám egy-egy bitjét adja össze
- ❖ Figyelembe veszi az egyel kisebb helyiértékről érkező átvitelt
- ❖ Ha nála is keletkezik átvitel, akkor továbbítja azt
- ❖ Több egybites összeadót összekapcsolva két bármilyen hosszú bináris számot összeadhatunk
- ❖ Kettes komplementes kóddal kivonóként is használható, az utolsó átvitel használata nélkül

C_{in}	A	B	Σ	C_{out}
0	0	0	0	0
0	0	1	1	0
0	1	0	1	0
0	1	1	0	1
1	0	0	1	0
1	0	1	0	1
1	1	0	0	1
1	1	1	1	1

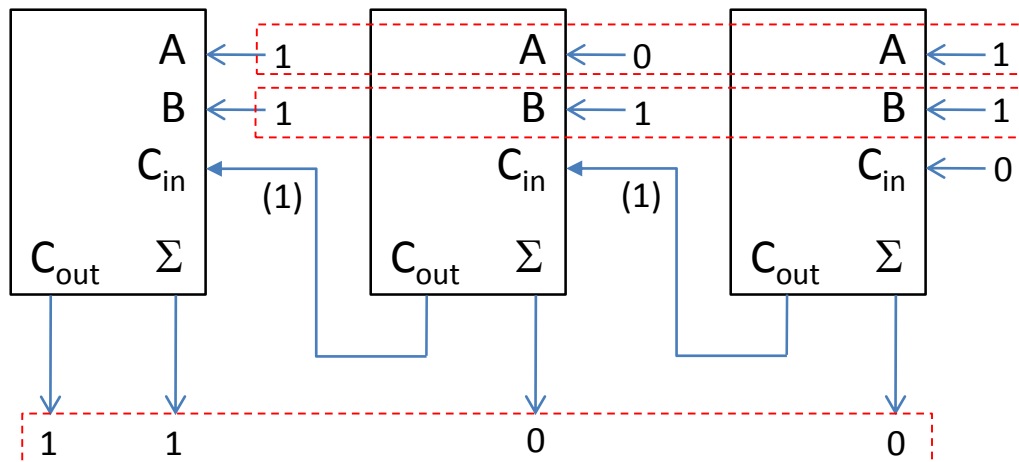

Összeadó

Egybites teljes összeadó

- ❖ Két bináris szám egy-egy bitjét adja össze
- ❖ Figyelembe veszi az egyel kisebb helyiértékről érkező átvitelt
- ❖ Ha nála is keletkezik átvitel, akkor továbbítja azt
- ❖ Több egybites összeadót összekapcsolva két bármilyen hosszú bináris számot összeadhatunk
- ❖ Kettes komplementes kóddal kivonóként is használható, az utolsó átvitel használata nélkül

C_{in}	A	B	Σ	C_{out}
0	0	0	0	0
0	0	1	1	0
0	1	0	1	0
0	1	1	0	1
1	0	0	1	0
1	0	1	0	1
1	1	0	0	1
1	1	1	1	1

5
+7

12

Kivonó

❖ Kettes komplementens

$$8 - 5 = 3$$

Kivonó

❖ Kettes komplementens

$$8 - 5 = 3$$

8:1000

5:0101

Ó
B
U
D
A
I

E
G
Y
E
T
E
M

Kivonó

❖ Kettes komplement

$$8 - 5 = 3$$

1) Negálás

8:1000

5:0101

5:1010

Kivonó

❖ Kettes komplementens

$$8 - 5 = 3$$

1) Negálás   2) +1

8:1000

5:0101

5:1010   5:1011

Ó
B
U
D
A
I

E
G
Y
E
T
E
M

Kivonó

❖ Kettes komplementens

$$8 - 5 = 3$$

1) Negálás   2) +1

3) összeadás

8:1000
5:0101

5:1010   5:1011

**5:1011
8:1000**

10011

Kivonó

❖ Kettes komplementens

$$8 - 5 = 3$$

1) Negálás   2) +1

3) összeadás

8:1000
5:0101

5:1010   **5:1011**

5:1011

8:1000

4) Egyes nem kell

10011

10011

Kivonó

❖ Kettes komplementens

$$8 - 5 = 3$$

1) Negálás   2) +1

3) összeadás

8:1000
5:0101

5:1010   5:1011

5:1011

8:1000

4) Egyes nem kell

10011

10011

Eredmény

0011 = 3

A nemidealitások

Digitális technika
2015/2016

Okai

- ❖ sebességjellemzők
- ❖ jelterjedési ill. késési idő
- ❖ teljesítményjellemzők

A kombinációs hálózatok hazárd jelenségei

Digitális technika
2015/2016

A hazard fogalma

- ❖ Digitális hálózatok
- ❖ Működési hibák

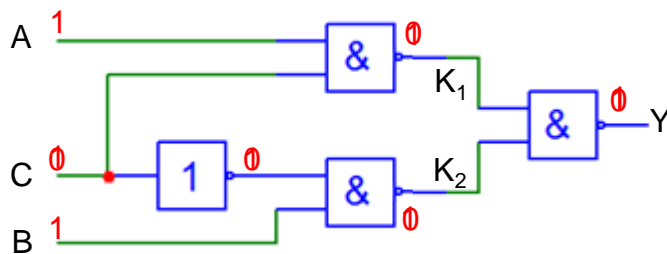
Eszközök késleltetése okozza

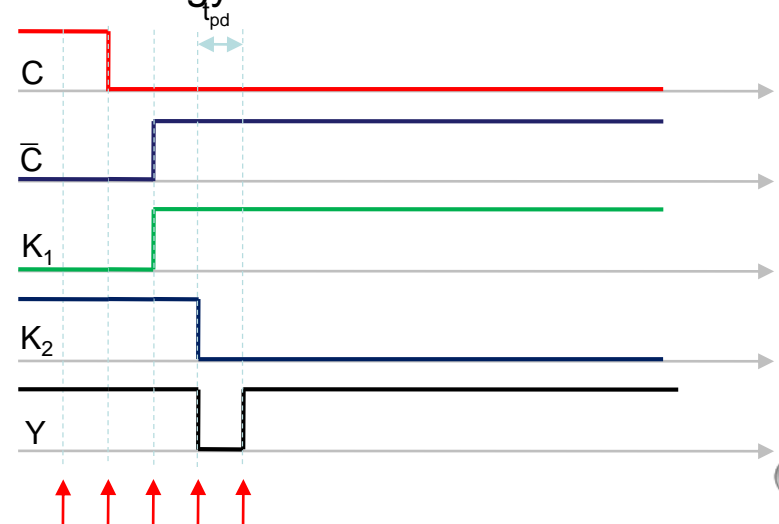

Hazárd

- ❖ $A = B = 1$ állandó, C hirtelen 1-ről 0-ra változik
- ❖ Minden kapu késleltetése azonosan legyen t_{pd}
  - ❖ C változása az inverter kimenetén és a K_1 kimeneten csak t_{pd} elteltével jelenik meg
  - ❖ Mivel K_1 megváltozott az Y kimenet t_{pd} elteltével szintén megváltozik
  - ❖ Ugyan így K_2 kimenet is megváltozik az inverter kimenetének változása miatt
  - ❖ Mivel K_2 megváltozott az Y kimenet t_{pd} elteltével újból 1-esbe vált
- ❖ A bemeneti C jel változása a jelkésleltetések miatt átmenetileg megváltoztatta a kimeneti jelet
  - ❖ A logikai függvényből ez nem kellene hogy bekövetkezzen

$$Y = AC + BC\bar{}$$

A hazard típusai

- ❖ Statikus hazard
- ❖ Dinamikus hazard
- ❖ Funkcionális hazard
- ❖ Lényeges hazard
- ❖ Rendszerhazard

A hazard típusai

❖ Statikus hazard

- ❖ bemenet változik
- ❖ a kimenetnek változatlanoknak kellene maradnia,
- ❖ Mégis megjelenik egy nem kívánt impulzus
  - A logikai működés alapján a kimeneti jelnek a bemenet változásakor nem szabadna változnia, átmenetileg, rövid időre mégis megváltozik
  - a kimeneten „0” vagy „1” impulzus nem a logikai feltétel hatására keletkezik

A hazard típusai

❖ Dinamikus hazard

- ❖ Csak kettőnél több szintű hálózatban fordulhat elő.
- ❖ A bemeneti jel változásakor a kimeneti jelnek is változnia kell
- ❖ De a vártól eltérően nem csak egyszer, hanem többször is megváltozik
- ❖ A jelenség három vagy többszintű hálózatokban léphet fel, és csak akkor, ha valamelyik szinten statikus hazard van

A hazard típusai

❖ Funkcionális hazard

- ❖ Akkor jelentkezhet, ha több bemeneti változó változik egyszerre

A hazard típusai

❖ Lényeges hazard

- ❖ Az első integrált áramkörök megjelenésekor találtak először a jelenséggel,
- ❖ mert itt a szekunder változó és a bemeneti változó sebessége összemérhető (versenyhelyzet).

A hazard típusai

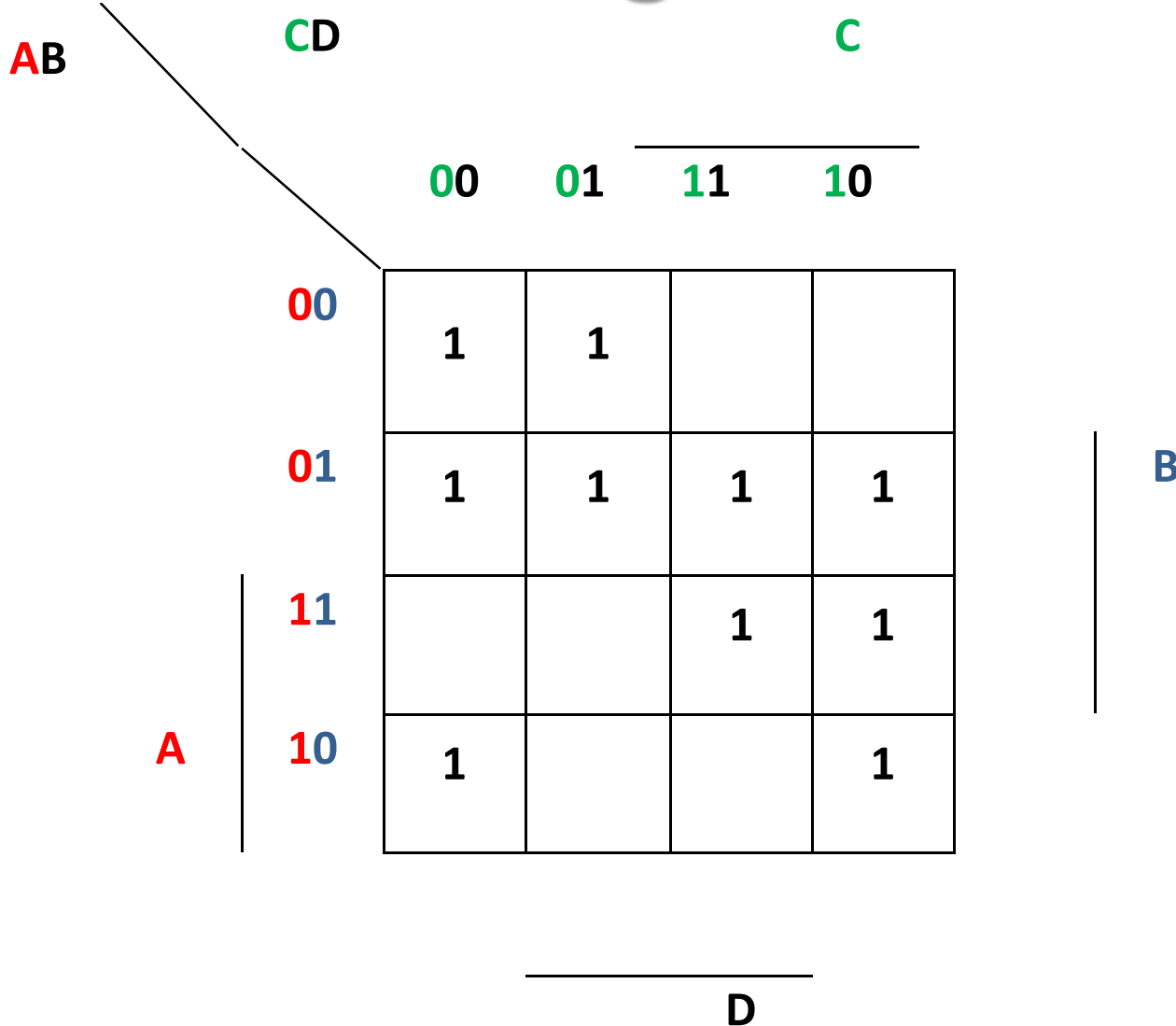
❖ Rendszerhazard

- ❖ Ha több szekunder változónk van.
- ❖ A jelenség oka, hogy a visszacsatoló ágban lévő flip-flopok bemenetén más-más időkésleltetések vannak.
- ❖ Előfordulhat, hogy az egyik flip-flop jóval gyorsabb a többinél és már visszahat, így a többi flip-flop már nem az eredeti állapotból vesz mintát, hanem ebből a módosítottból.

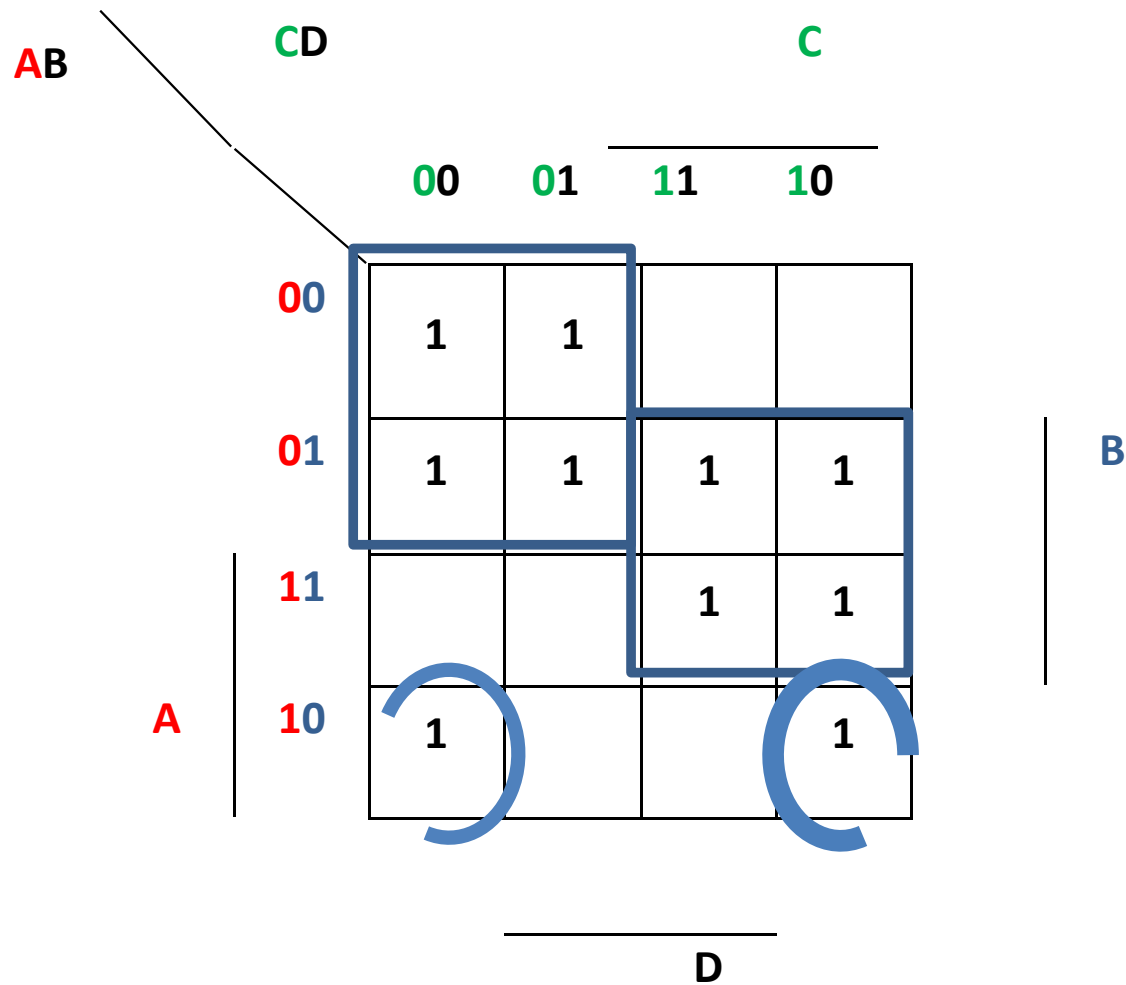

A hazard megszüntetése 1.

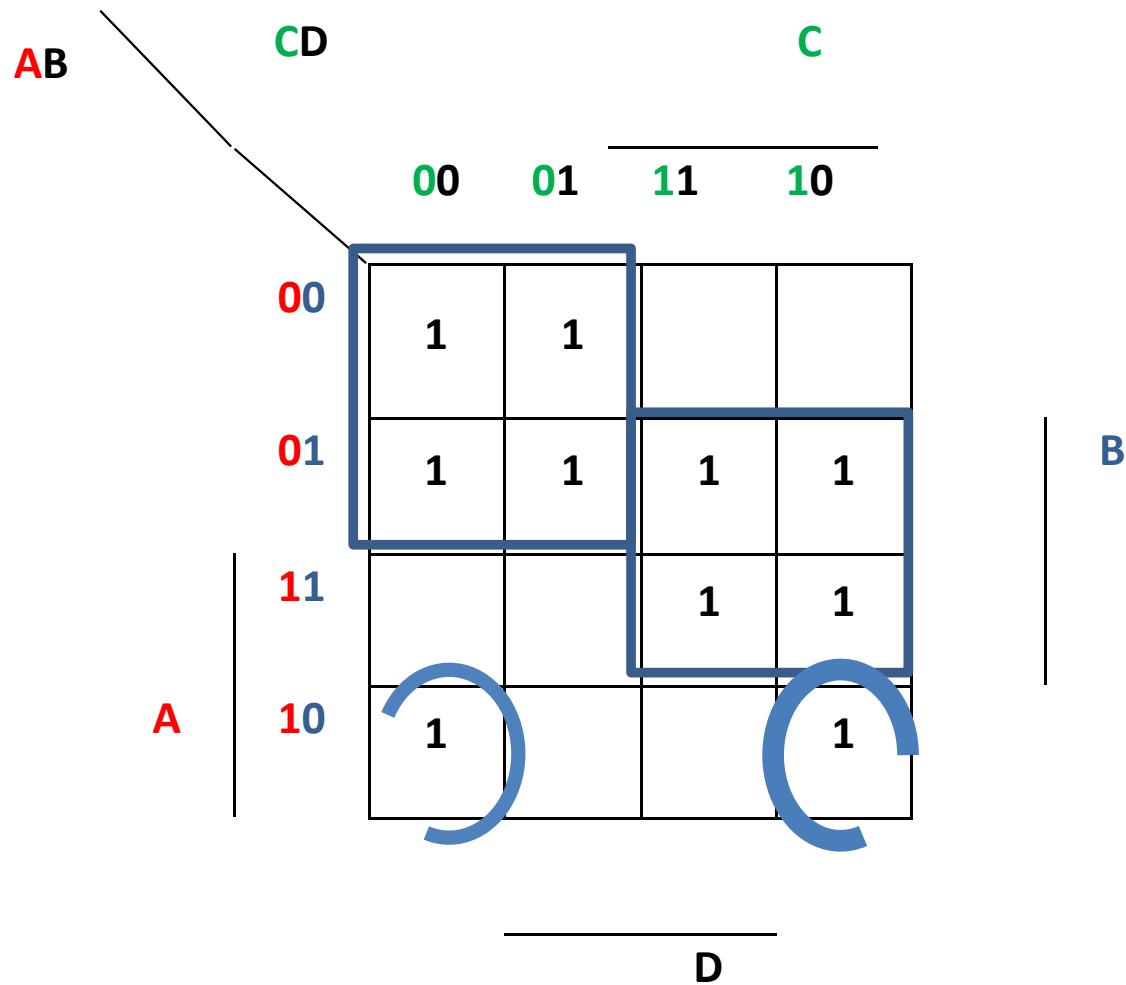

A hazard megszüntetése 1.

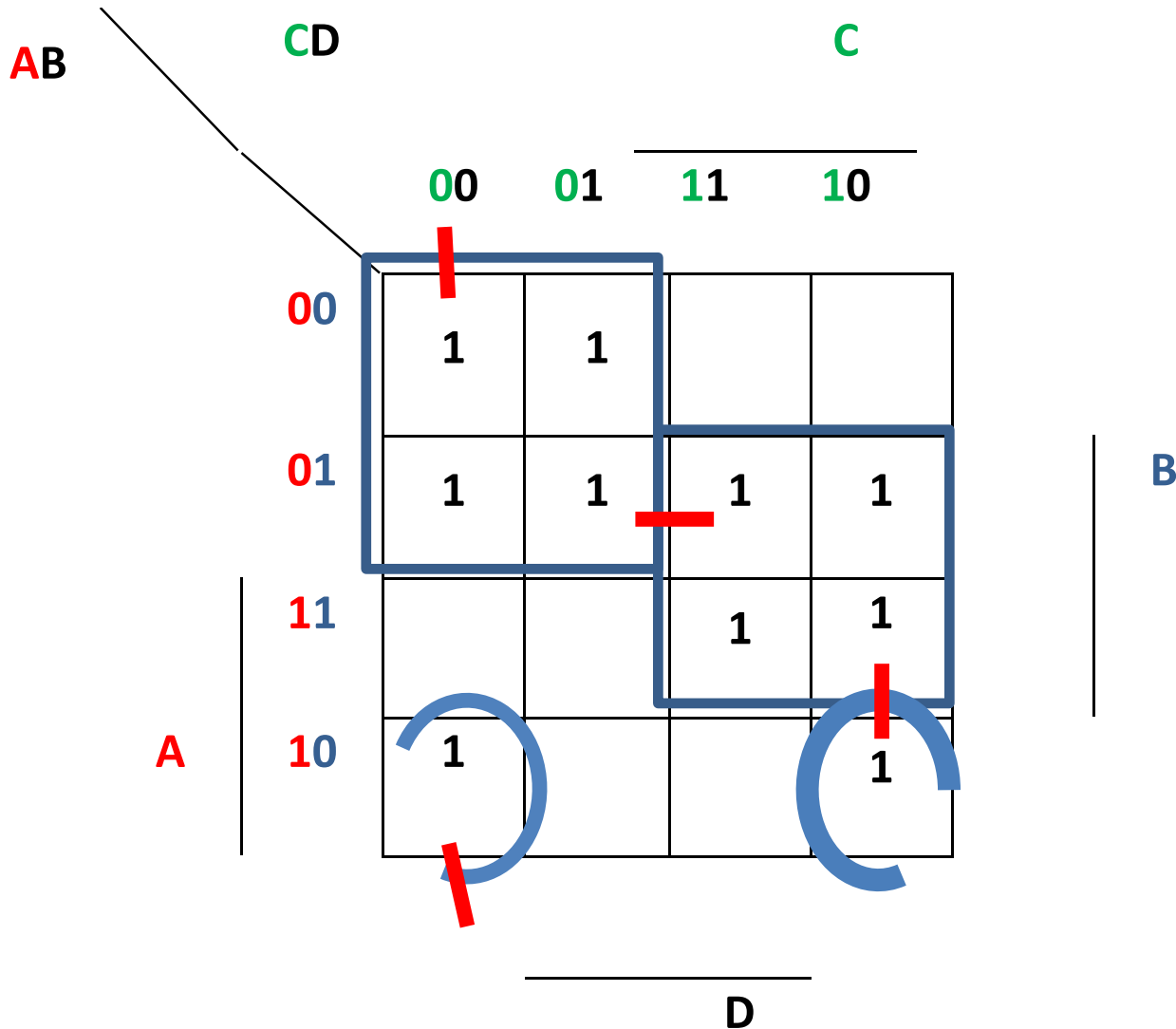

A hazard megszüntetése 1.

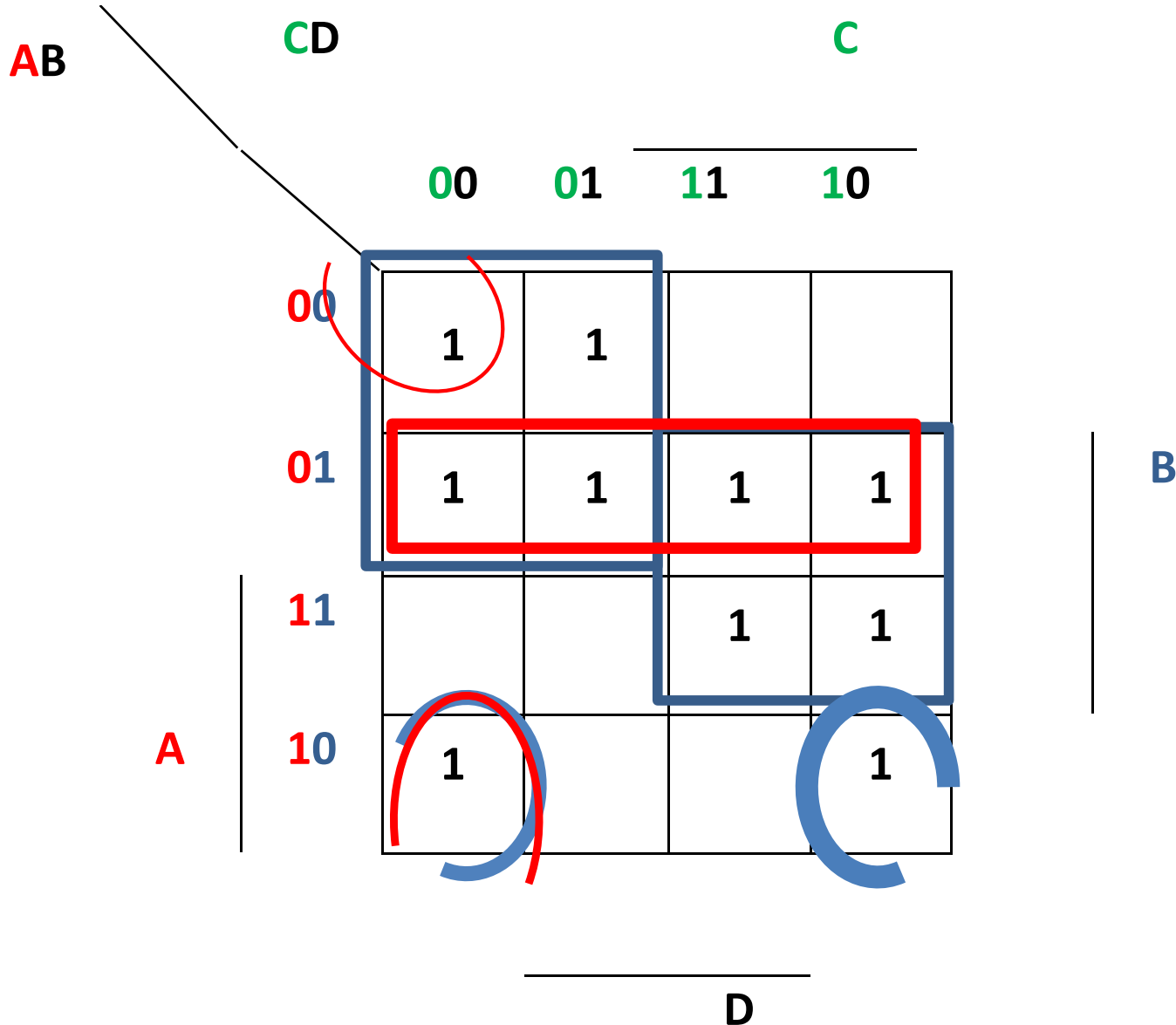

A hazard megszüntetése 1.

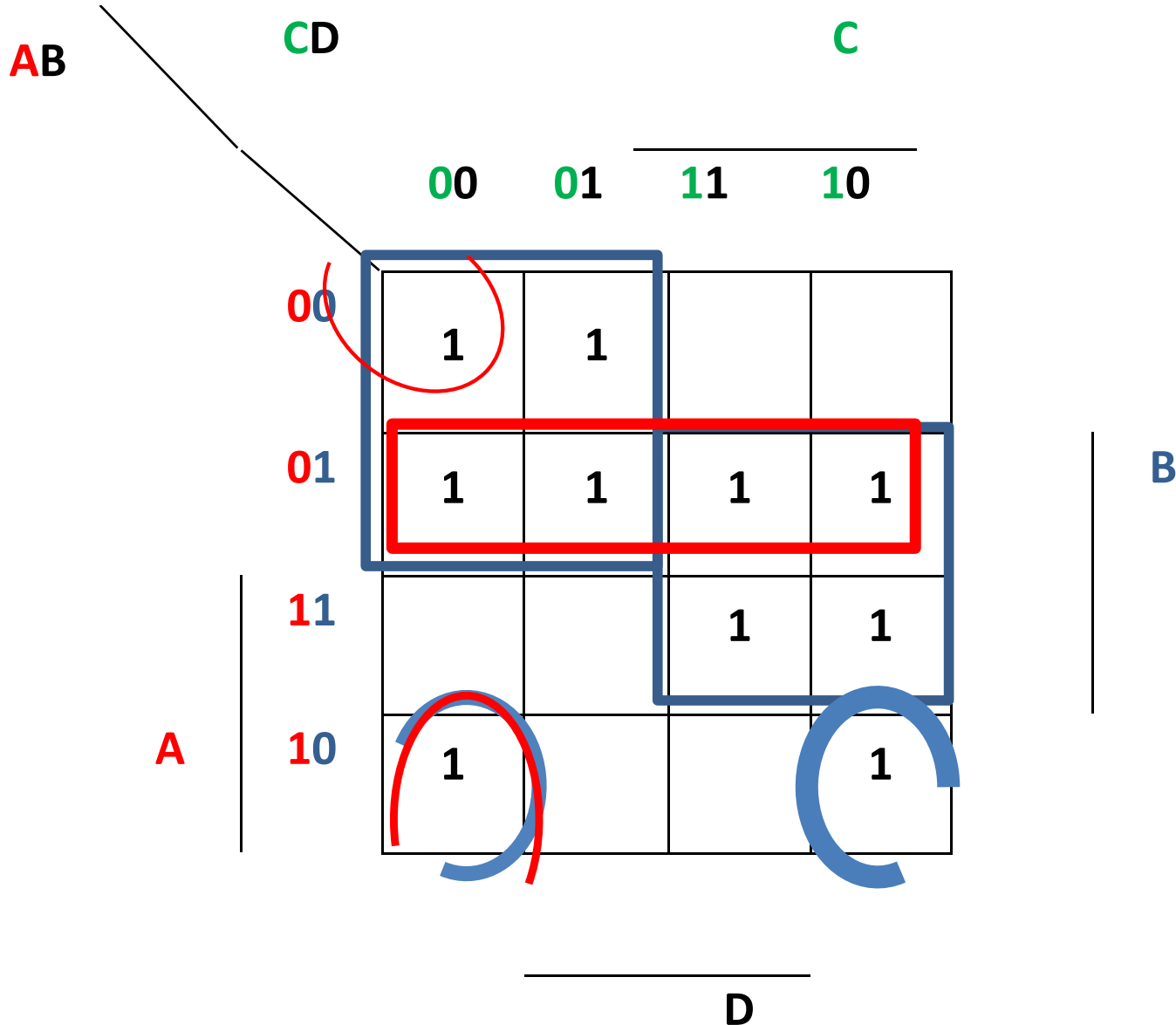

A hazard megszüntetése 1.

A hazard megszüntetése 1.

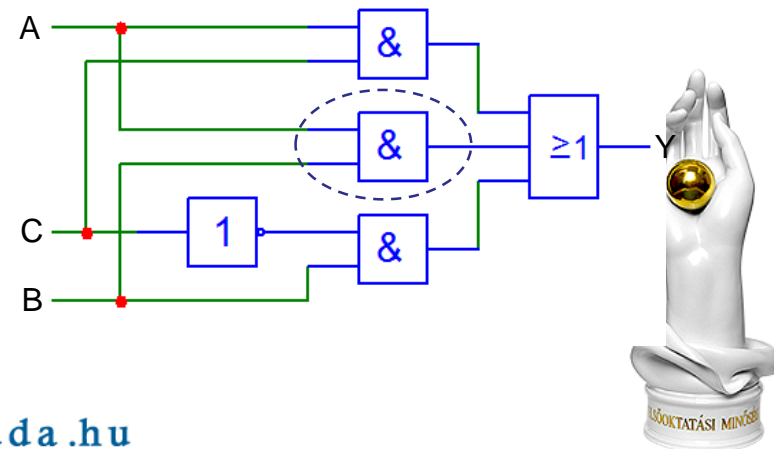
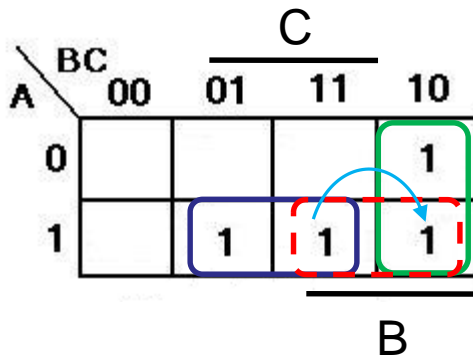

A hazard megszüntetése 2.

- ❖ Statikus hazard
  - ❖ A logikai működés alapján a kimeneti jelnek a bemenet változásakor nem szabadna változnia, átmenetileg, rövid időre mégis megváltozik
  - ❖ a kimeneten „0” vagy „1” impulzus nem a logikai feltétel hatására keletkezik
- ❖ Statikus hazard megszüntetése
  - ❖ A logikai függvényből a rendszer Karnaug-táblája könnyen felrajzolható
    - ❖ A kritikus átmenet akkor keletkezik ha a bemeneteken $(A=1, B=1, C=1) \rightarrow (A=1, B=1, C=0)$ változás van
    - ❖ Ha ezt az átmenetet is lefedjük egy hurokkal a hazard megszüntethető

$$Y = AC + B\bar{C} \longrightarrow Y = AC + B\bar{C} + AB$$

A hazard megszüntetése 3.

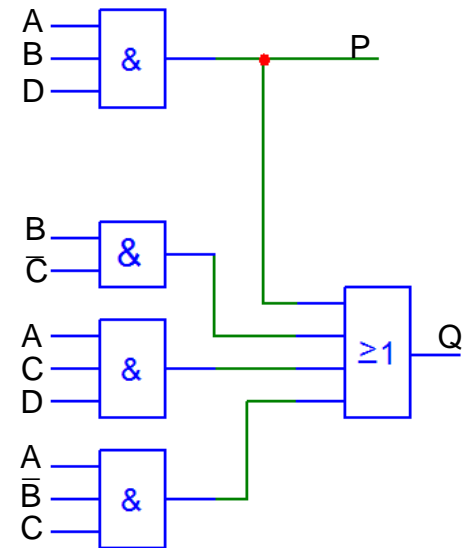
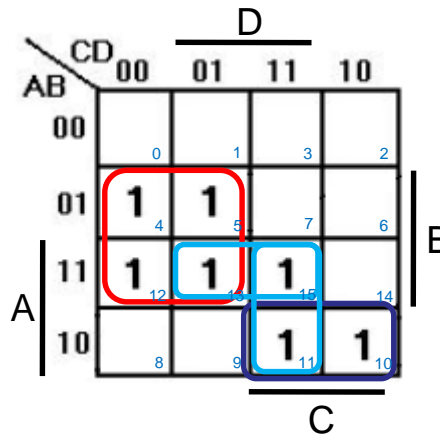
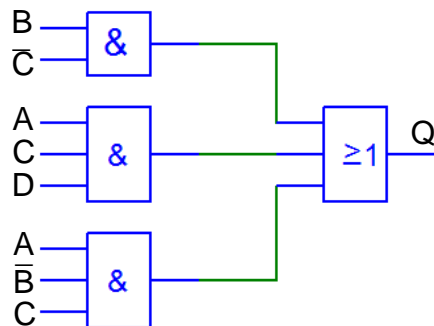
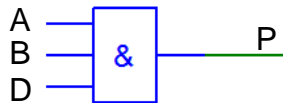
- ❖ Statikus hazard megszüntetése
  - ❖ Meg kell akadályozni a kritikus átmenet hatását
  - ❖ Bármely két szomszédos mintermhez találni kell legalább egy olyan hurkot, amely mindkét mintermet lefedi
    - ❖ Példa: (az előző többkimenetű hálózat egyszerűsítése)

$$P = ABD$$

$$Q = B\bar{C} + ACD + A\bar{B}C$$

$$Q = B\bar{C} + ABD + A\bar{B}C + ACD$$

Több kimenetű rendszer

$$P = \sum^4 (13,15)$$

$$Q = \sum^4 (4,5,10,11,12,13,15)$$

AB

CD

C

AB

CD

C

00 01 11 10

00 01 11 10

00

0

1

3

2

01

4

5

7

6

11

12

13

15

14

10

8

9

11

10

A

D

00

0

1

3

2

01

4

5

7

6

11

12

13

15

14

10

8

9

11

10

A

B

D

Több kimenetű rendszer

$$P = \sum^4 (13,15)$$

$$Q = \sum^4 (4,5,10,11,12,13,15)$$

AB

CD

C

AB

00 01 11 10

00

01

11

10

	1	1	

A

D

CD

C

00 01 11 10

00

01

11

10

1	1		
1	1	1	
		1	1

B

A

D

Több kimenetű rendszer

$$P = \sum^4 (13,15)$$

$$Q = \sum^4 (4,5,10,11,12,13,15)$$

AB

CD

C

00 01 11 10

00

01

11

10

	1	1	

A

D

$$P = ABD$$

AB

CD

C

00 01 11 10

00

01

11

10

1	1		
1	1	1	
		1	1

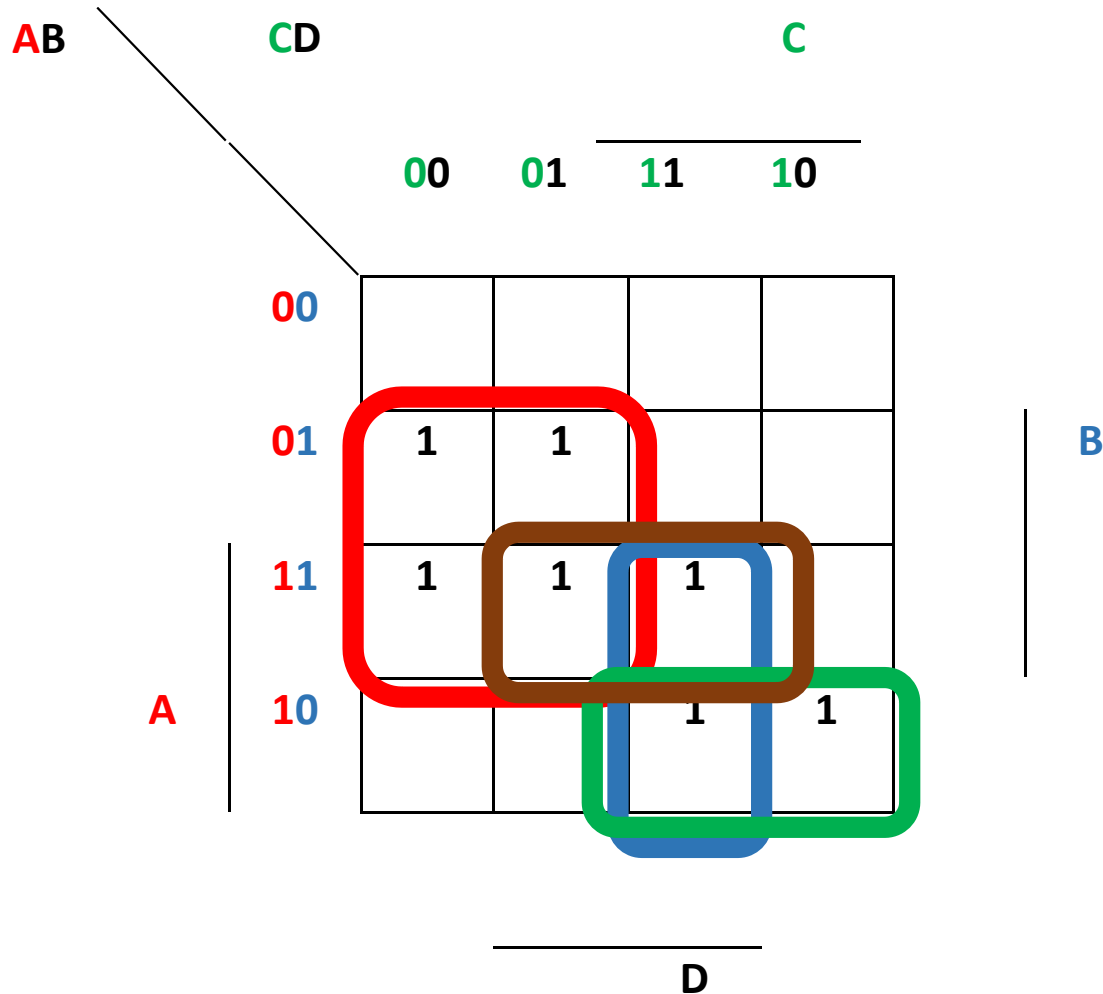
A

D

$$Q = B\bar{C} + ACD + A\bar{B}C$$

Több kimenetű rendszer

$$Q = B\bar{C} + ABD + A\bar{B}C$$

A hazard megszüntetése 2.

- ❖ Statikus hazard megszüntetése
  - ❖ Meg kell akadályozni a kritikus átmenet hatását
  - ❖ Bármely két szomszédos mintermhez találni kell legalább egy olyan hurkot, amely mindkét mintermet lefedi
    - ❖ Példa: (az előző többkimenetű hálózategyszerűsítés)
- ❖ Dinamikus hazard
  - ❖ A bemeneti jel változásakor a kimeneti jelnek is változnia kell
  - ❖ De a vártól eltérően nem csak egyszer, hanem többször is megváltozik
  - ❖ A jelenség három vagy többszintű hálózatokban léphet fel, és csak akkor, ha valamelyik szinten statikus hazard van
  - ❖ Az egyes szinteken fellépő statikus hazardok kiküszöbölésével a dinamikus hazard is megszüntethető

